

FLER KVINNOR ÄN MÄN KÄNNER SIG DISKRIMINERADE I ARBETSLIVET PÅ GRUND AV SITT KÖN

Två tredjedelar av kvinnorna och hälften av männen uppger att diskriminering av kvinnor på arbetsplatser i Sverige är ett problem. Detta trots att Sverige återkommande hamnar i topp på EIGE:s jämställdhetsindex¹ och att det är få som anser att Sverige inte är ett jämställt samhälle. Det visar Jämställdhetsmyndighetens enkätundersökning, JämU 2022.

I denna analys i korthet, med fokus på uppfattningar om diskriminering i arbetslivet på grund av kön, presenterar Jämställdhetsmyndigheten resultat från undersökningen.

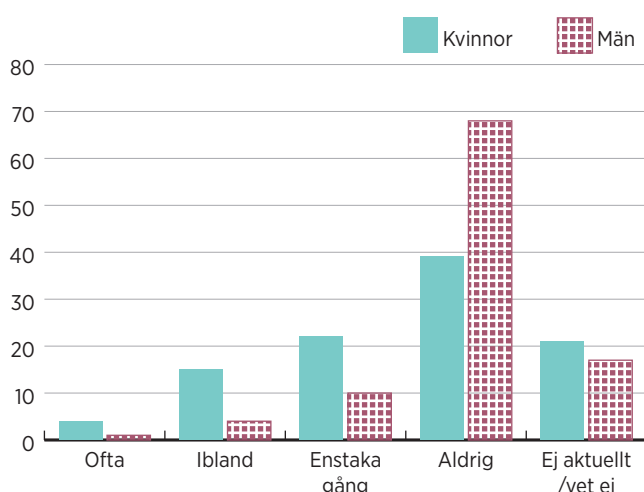
Svensk jämställdhetspolitik har länge haft ett fokus på arbetsmarknadsfrågor vilket kan ha etablerat en social norm och medvetenhet, i tidigare undersökningar har Jämställdhetsmyndigheten kunnat visa att en stor andel av både kvinnor och män anser att det är viktigt med lika lön för lika arbete.² I JämU 2022 är det en högre andel

kvinnor än män i Sverige som anser att diskriminering mot kvinnor på arbetsplatser är ett problem, 67 procent av kvinnorna och 50 procent av männen. Siffrorna ligger i linje med vad som kom fram i Jämställdhetsmyndighetens pilotundersökning 2019.³ Könsskillnaderna återfinns även i svaren på frågor om upplevelser av diskriminering. På frågan om hur ofta respondenten känt sig diskriminerad på grund av sitt kön på arbetet (figur 1) svarar närmare 20 procent av kvinnorna att det hänt ofta eller ibland medan motsvarande siffra för männen är 5 procent. Skillnaderna mellan kvinnor och män ökar när vi tittar på åldersgruppen 16–29 år där närmare 30 procent av kvinnorna uppger att dom känt sig diskriminerade ibland eller ofta jämfört med cirka 5 procent av männen.

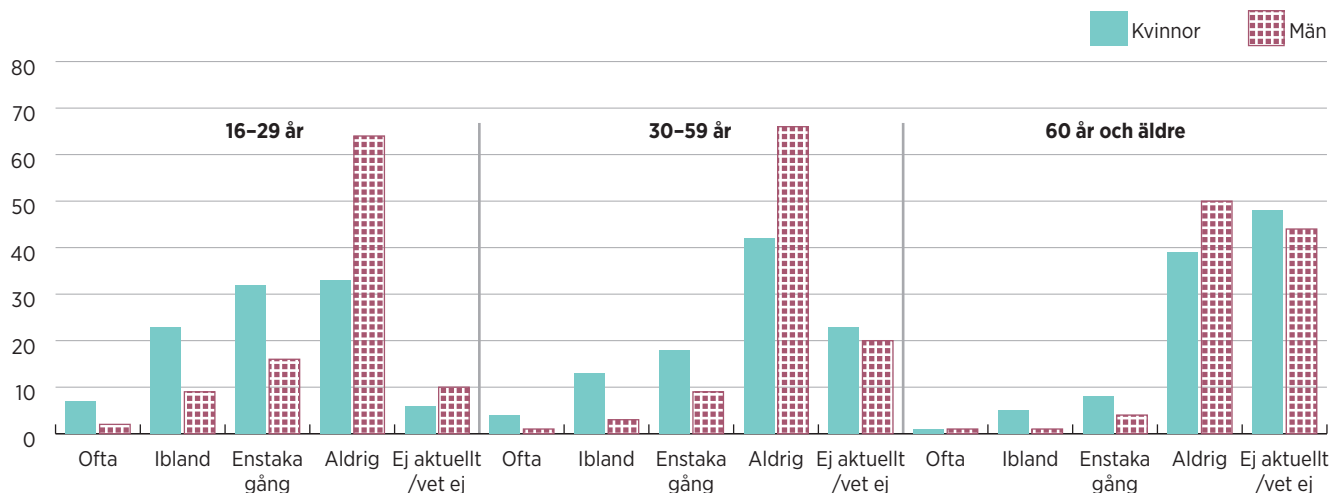
I Arbetsmiljöverkets statistik från 2019 framgår att 8 procent av kvinnorna upplever att dom på sin arbetsplats är utsatt för diskriminering på grund av kön jämfört med 2 procent av männen.⁴ I samma undersökning framgår att bland unga kvinnor mellan 16–29 år hade närmare en av fyra blivit utsatt för sexuella trakasserier på jobbet under de senaste tolv månaderna.

I JämU 2022 framträder samma mönster på frågor om diskriminering på grund av kön i skolan (figur 2) och

Figur 1 Upplevd diskriminering på jobbet (procent)

Kommentar: Frågan löd "Hur ofta har du känt dig diskriminerad på grund av ditt kön på arbetet?" Svartalternativen var "ofta", "ibland", "enstaka gång", "aldrig", "ej aktuellt/vet inte". Könsskillnaderna kvarstår även efter kontroll för ålder och utbildningsnivå. *Källa:* JämU 2022

Figur 2 Upplevd diskriminering i skolan (procent)

Kommentar: Frågan löd "Hur ofta har du känt dig diskriminerad på grund av ditt kön i skolan?" Svarsalternativen var "ofta", "ibland", "enstaka gång", "aldrig", "ej aktuellt/vet inte". *Källa:* JämU 2022.

i offentliga miljöer (figur 3). Exempelvis uppger närmare var tredje kvinna i åldern 16-29 år att de ofta eller ibland känt sig diskriminerad på grund av sitt kön i skolan jämfört med var tionde man i samma ålder.

Avseende offentliga miljöer uppger drygt 40 procent av kvinnorna i åldern 16-29 år att de har känt sig diskriminerade ofta eller ibland, jämfört med knappt 10 procent av männen i samma ålder.

Unga kvinnor uppger därmed i betydligt högre utsträckning än män i samma ålder att de upplevt sig diskriminerade på grund av sitt kön, på arbetsplatsen, i skolan och i offentliga miljöer. Detta tyder på att det finns ett mönster som inte går att bortse ifrån. DO har visat att de som in-

kommit med anmälningar om diskriminering ofta beskriver att diskrimineringen skett på ett sätt som gör att det kan vara svårt att peka på enskilda händelser. Men händelserna beskrivs ofta ligga i linje med en arbetsplatsstruktur eller ett systematiskt beteendemönster eller liknande och inte som unika händelser till följd av individuella brister.⁵

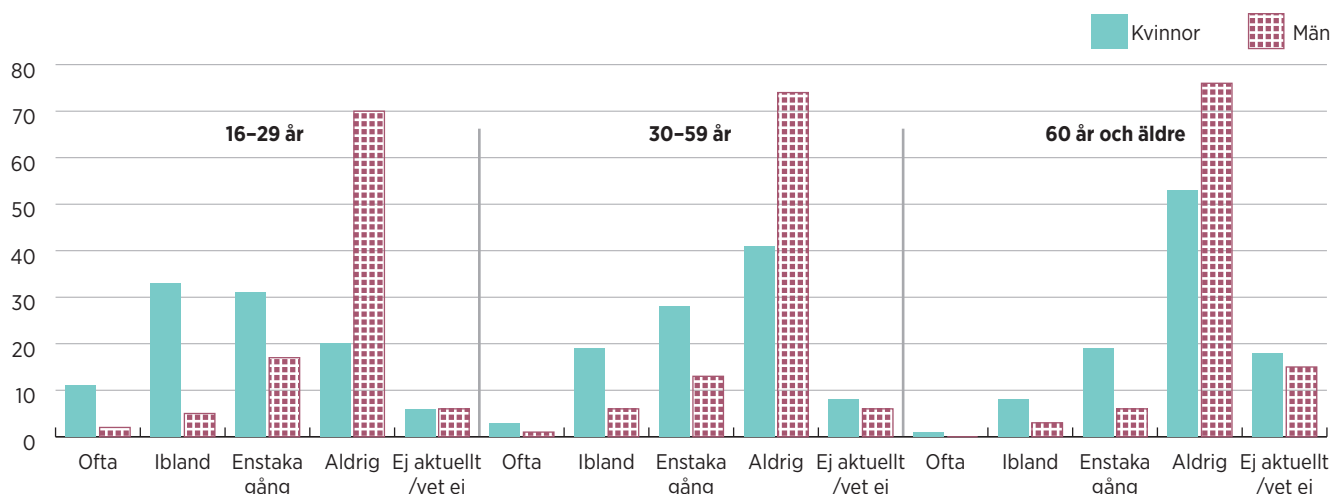
I JämU 2022 svarar personer födda i de nordiska länderna på liknande sätt som de födda i Sverige på frågan om de har upplevt sig diskriminerade på arbetsplatsen på grund av sitt kön. För kvinnor och män födda i Europa exklusive Norden är skillnaderna i svaren mellan könen mindre än i Sverige och Norden, men det är fortfarande fler män som svarar att de aldrig upplevt

OM DISKRIMINERINGSBEGREPPET

I denna text behandlas personers upplevelser av diskriminering. Lagens definition av diskriminering är att någon missgynnas eller kränks. Missgynnandet eller kränkningen ska också ha samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna. Huruvida upplevelserna som kommer fram i JämU 2022 överensstämmer med diskrimineringslagens bestämmelser går inte att utläsa ur resultaten. Denna text syftar till att presentera statistik över hur många kvinnor och män i Sverige som upplever att de diskriminerats på grund av sitt kön, och inte i första hand diskriminering i juridisk mening.

Könsdiskriminering och sexuella trakasserier kan ses som relaterade begrepp, se exempelvis Jämställdhetsmyndigheten 2021b. Kön är en av diskrimineringsgrunderna och sexuella trakasserier är en av sex former av diskriminering som är förbjudna enligt diskrimineringslagen.

För mer information om diskriminering se www.do.se och för mer information om sexuella trakasserier se <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/sexuella-trakasserier/>

Figur 3 Upplevd diskriminering i offentliga miljöer (procent)

Kommentar: Frågan löd "Hur ofta har du känt dig diskriminerad på grund av ditt kön i offentliga miljöer?" Svarsalternativen var "ofta", "ibland", "enstaka gång", "aldrig", "ej aktuellt/vet inte". *Källa:* JämU 2022.

sig diskriminerade. För personer födda utanför Europa är skillnaderna mellan hur kvinnor och män svarar mycket små. I undersökningen är detta en liten grupp vilket gör det vanskligare att dra slutsatser, men en möjlig förklaring kan vara att många personer med ett födelseland utanför Europa som känt sig diskriminerade i första hand inte upplevt sig diskriminerade utifrån kön, utan snarare utifrån etnisk tillhörighet som är den diskrimineringsgrund som är vanligast i anmälningar till DO när det gäller arbetslivsområdet.

SAMBAND MELLAN ATTITYD OCH ERFARENHET

Huruvida diskriminering mot kvinnor på arbetsplatsen ses som ett problem verkar enligt JämU delvis hänga ihop med i vilken grad man själv upplevt sig diskriminerad på grund av sitt kön eller ej. Respondenter som uppger att de själva blivit utsatta för diskriminering anser i högre utsträckning att diskriminering mot kvinnor på arbetsplatser är ett problem. Att de som själva upplever sig diskriminerade i högre grad också tycks anse att diskriminering mot kvinnor på arbetsplatser är ett problem är inte förvånande.⁶

Det verkar även finnas ett samband, även om det inte går att avgöra sambandets riktning, mellan synen på huruvida diskriminering mot kvinnor på arbetsplatser är ett problem eller inte och vilket umgänge man har. Både kvinnor och män vars vänskrets främst består av kvinnliga vänner uppger i högre grad än de med främst man-

liga vänner att de tycker att diskriminering mot kvinnor på arbetsplatser är ett problem. En förklaring till detta kan vara att de med en större andel kvinnor i vänskretsen också får ta del av fler erfarenheter av diskriminering.⁷ Jämställdhetsmyndigheten har tidigare konstaterat att upplevelser och erfarenheter av ojämställdhet påverkar kvinnors och mäns syn på ojämställdhetsproblem.⁸

Det har tidigare konstaterats, bland annat av Diskrimineringsombudsmannen och Jämställdhetsmyndigheten, att upplevd diskriminering påverkar både individer, organisationer och samhällslivet negativt. Det är alltså inte bara i juridisk mening fastställd diskriminering som får långsiktiga negativa konsekvenser, exempelvis för individers hälsa och tillit till samhället.⁹

Jämställdhetsmyndighetens undersökning JämU 2022 visar att det fortfarande finns utmaningar i arbetet med att nå de jämställdhetspolitiska målen, trots att den övergripande bilden är att Sverige är ett jämställt land.

DO fick 2021 in 849 anmälningar om diskriminering inom arbetslivsområdet. Av dessa rörde 31 procent diskriminering som har samband med kön och 8 procent sexuella trakasserier. Kön är näst efter etnisk tillhörighet, 39 procent, den diskrimineringsgrund som är vanligast i anmälningarna inom arbetslivsområdet. (DO, 2022)

OM JÄMU 2022

Under vintern 2022 genomförde Jämställdhetsmyndigheten en undersökning för att mäta attityder till jämställdhet, psykisk hälsa och normer kring kön bland det svenska folket. Undersökningen utfördes av Statistikmyndigheten, SCB, genom en kombinerad pappers- och webbenkät. Insamlingsperioden sträckte sig från 11 januari till 15 mars 2022. Undersökningen vände sig till ett representativt slumpmässigt urval av 20 000 personer folkbokförda i Sverige, 16 år och äldre. Enkäten utgjordes av ett antal påståenden om jämställdhet, om synen på könsnormer, om betalt och obetalt arbete, samt välmående och psykisk ohälsa. Delar av undersökningen bygger på en undersökning av Nielsen m.fl och WHO:s Well Beeing Scale WHO-5.

Svarsfrekvensen var 33 procent, vilket motsvarar 6 570 inkomna svar. Närmare 70 procent svarade via webben. Svarsfrekvensen är generellt högre bland kvinnor än män och ökar med ålder och utbildningsnivå. Högst svarsfrekvens (52 procent) har dock män äldre än 65 år.

Slutnoter

- 1 European Institute for Gender Equality (EIGE), 2022.
- 2 Jämställdhetsmyndigheten 2021a och Jämställdhetsmyndigheten 2020. I Jämställdhetsmyndighetens pilotundersökning 2019 uppgav 92 procent av kvinnorna och 82 procent av männen att det stämmer helt att det är viktigt att kvinnor och män får lika lön för lika arbete.
- 3 I Jämställdhetsmyndighetens pilotundersökning 2019 framkom att en signifikant högre andel kvinnor, 65 procent, jämfört med 47 procent män, inte alls instämmer i påståendet att diskriminering mot kvinnor inte längre är ett problem på arbetsplatser i Sverige.
- 4 Frågan i denna undersökning löd "Upplever du att du på din arbetsplats är utsatt för diskriminering på grund av kön" och svarsalternativen var "ja" eller "nej". Arbetsmiljöverket 2020.
- 5 DO 2014
- 6 Se exempelvis MUCF 2019, Jämställdhetsmyndigheten 2020, SOU 2014:6.
- 7 Att umgänge kan påverka attityder och beteenden har tidigare diskuterats i bland annat Jämställdhetsmyndighetens rapport "Attityder till sexuella trakasserier i Sverige".
- 8 Jämställdhetsmyndigheten 2021.
- 9 Diskrimineringsombudsmannen 2010; Diskrimineringsombudsmannen 2014; Jämställdhetsmyndigheten 2020, Jämställdhetsmyndigheten 2021b.

Källor och mer att läsa:

- Arbetsmiljöverket, 2020. *Arbetsmiljön 2019*. Rapport 2020:2.
- Diskrimineringsombudsmannen (DO), www.do.se
- Diskrimineringsombudsmannen (DO), 2010, *Upplevelser av diskriminering - en sammanfattande rapport samt analys baserat på en kvalitativ undersökning om upplevd diskriminering*.
- Diskrimineringsombudsmannen (DO), 2014. *Delar av mönster. En analys av upplevelser av diskriminering och diskriminerande processer*. Rapport 2014:1.
- Diskrimineringsombudsmannen (DO), 2022. *Statistik 2015-2021 - Statistik över anmälningar som inkom till Diskrimineringsombudsmannen 2015-2021*. Rapport 2022:1.
- European Institute for Gender Equality (EIGE), 2022. *Gender Equality Index 2022 The COVID-19 pandemic and care*.
- Jämställdhetsmyndigheten, <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/sexuella-trakasserier/>
- Jämställdhetsmyndigheten, 2020. *Attityder till sexuella trakasserier i Sverige. Resultat från Jämställdhetsmyndighetens undersökning om attityder till jämställdhet, relationer och våld*.
- Jämställdhetsmyndigheten, 2021a, *Ett sekel av rösträtt och valbarhet - En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande*. Rapport 2021:1.
- Jämställdhetsmyndigheten 2021b, *Könsdiskriminering, sexuella trakasserier och ohälsa i arbetslivet*. Rapport 2021:6.
- Jämställdhetsmyndigheten, *Jämställdhetsundersökningen 2022 - Om attityder, omsorg, diskriminering och psykisk hälsa*, Rapport 2022:26.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2020. *Fokus 20 - Det blir ju bara värre om jag berättar. Ungas erfarenheter av sexuella trakasserier i utbildningsmiljöer*.
- Nielsen, M.W., Stefanick, M.L., Peragine, D. et al., 2021. *Gender-related variables for health research*. *Biol Sex Differ* 12, 23.
- Skolverket, <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolor/agor/krankande-behandling-mobbning-och-diskriminering>
- SOU 2014:6, 2014. *Män och jämställdhet*.
- WHO:s Well Beeing Scale WHO-5 <https://www.psykiatri-regionh.dk/who-5/Pages/default.aspx>

